

۲۰۱۶/۰۴/۱۹

پوهندوی آصف بهاند

احمد ولي اخکزی او د کوچنیانو ادب

۵

د کوچنیانو ادبیات تاریخي پس منظر، اوسنی حالت

اته ویشتمه برخه

د ماشومانو او کوچنیانو له پاره د احمد ولي اخکزي تخلیقات او ژباړې که له ژبني پلوه او د محتوا له مخې وڅیرل شي، لیدل کیږي چې ده د ماشومانو د ادبیاتو د اصولو په پیروی په ډیره ښکلي او ساده ژبه لیکني کړي دي چې د کوچنیانو له پاره د پوهیدو وړ دی او د محتوا له پلوه یې هم د کوچنیانو روان په نظر کې نیولی دی او داسې موضوعات یې ورته انتخاب کړي دي چې کوچنیانو ته هم مالومات ورکوي او هم ورته د درک او پوهیدو وړ دي. د مثال له پاره دا شعر وگورئ چې ډیر په ساده او د کوچنیانو له پاره د درک وړ ژبه باندې د څلورو فصلونو مالومات وړاندې کوي:

څلور دي کال کې موسمونه

(د ماشومانو شعر)

څلور دي کال کې موسمونه

هر یو جلا لري خوندونه

لنډي سي شپي ورځي اوږدې سي

په دوبي ټول خولې خولې سي

له اوبو ډک چې یخ منگی وي

په دوبي یخ د چا زرگی وي

چې دوبي ولاړ سي، راسي منی

په وچو پاڼو ډک سي کلی

زنگوي وني تېز بادونه

ور رږوي یې وچ بلگونه

بیا ژمی راسي شپي اوږدې سي

ورځي سي لنډي او سړې سي

واوره اوریزې یا یخیان وي

پر صندلي راټول کوچنیان وي

بیا پسرلی سي وني شني سي

په شنو وینو مخکي ښایستي سي

چیچیان راوړي له هگیو

چو چو کوي له ځالگیو

څلور دي کال کې موسمونه

هر یو جلا لري خوندونه

د پاڼو شمیره: له 1 تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزې ښې پاروالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په څیر و لولئ

بناغلي احمد ولي اڅکزي ته زما وړانديز دا دی چې د ماشومانو او کوچنيانو له پاره دې خپل ليکلي شعرونه، کيسې او ژباړل شوي مواد په کتابي بڼه برابر کړي او که د چاپ مالي توان يې لري، نو دې چاپ کړي او د نوي نسل د پلويانو پخ مرسته دې په ټول افغانستان کې و وپشي، څو له دې لارې نه د کوچنيانو دغه مواد تر دوی پورې ورسېږي او که يې د چاپ توان نه لري، نو دې د يوې ټولگي په ډول برابر او په څو ويبپاڼو کې په بريښنايي بڼه د لوستونکو له پاره وړاندې کړي. دا د دې له پاره چې د ماشومانو او کوچنيانو له پاره ليکلي ټول مواد بايد تر دوی پورې ورسول شي.

د کوچنيانو له پاره د احمد ولي اڅکزي په کيسو او شعرونو کې يوه بله ډير ښه ځانگړنه دا ده چې په شعوري ډول داسې موضوعاتو ته پام شوی دی چې ماشوم او کوچنی د تحرک، کار او زدکړو خوا ته هڅول کيږي، په شعرونو او کيسو کې داسې څه پر ځای شوی چې د ماشوم او کوچني په ذهن کې د کار او توليد مسأله ور په ياد کوي. دغه شعر ته پام وکړئ:

سهار سو

(د ماشومانو شعر)

سترگي کره خلاصي شپه سوه تېره
د لمر وړانگي سوي چار چاپېره
د تياري ليري سوي څادري
عندليب نه وايي سندري
واوره گوځو کوي کوتري
د سايري واوره بدلي
پاخه او حمد و ثنا وايه
وايه چې شکر دی اي خدايه
چي هم بالښت هم بستره وه
شپه بڼه آرامه آسوده وه
اوس يوه بله ورځ پيليري
ټول ماشومان نور راوينيري
مخونه پرپولي بڼه تازه سي
بيا د مکتب پر لور پياده سي
هلته دوستان دي همصنفيان دي
ټوله د علم پتنگان دي
څوک چې وختي پاڅي سهار کي
وي بريالی په خپل هر کار کي
چگي کره خلاصي شپه سوه تېره
د لمر رڼا سوه چار چاپېره

په افغانستان کې پخوا له دې چې د جگړې بلا پر ټولنه او خلکو مسلطه شي، د هغه وخت په معارف او درسي کتابونو کې هم همداسې موضوعاتو ته چې ماشوم او کوچنی کار ته و هڅوی، پام شوی و، خو له بده مرغه چې هر څه د جگړې بلا او اور وخواړه او ايرې يې کړل. د هغه وخت په درسي کتابونو کې د راغلي شعر يوه برخه داسې ده:

«زويکه لمر ختلی

جهان يې ټول نيولی ...»

دلته ليدل کيږي چې مور زوی هڅوی چې جگ شي د يو څه کولو ته ځان چمتو کړي. که په هره زمانه کې د کوچنيانو ادبياتو قلم وال داسې څه د کوچنيانو مخ کې کيږدي چې هغوی کار او ژوند ته و هڅوي، نو د ټولني دا غړي به په کار عادت شي او په ټول کې به د يوې توليدي ټولني د رامنځ ته کيدو فکر لا له کوچنيوالي څخه ماشوم ته وليږدول شي او که په رالتونکي کې زموږ نوی نسل هم لکه مور د استهلاکي ټولني غړي اوسي، نو:

د پاڼو شميره: له 2 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولئ

«... ور په غاړه به وي پري لکه مورډه.»
د بحث د دې برخې په پای کې د ماشومانو او کوچنيانو له پاره د احمد ولي اخکزي د شعر يوه بيلگه:

د ملالی نانی خور

(د ماشومانو شعر)

ملالی وايي خپلي مور ته
چي له مکتبه راسم کور ته
زما همصنفياني مي ياديري
کور کي مي زره ډبر په تنگيري
کاشکي مي مشره خور لرلای
زه به يي ډبره نازولای
درسونه ما به پر ويلای
امرونه ما به پر کولای
اخيستای ما به يي گوديانی
څوک مېلمني څوک يي ناوياني
لوبې به مور سره کولای
وخت به مي بنکلی تېرېدلای
خو اوس مي خور ډبره نانی ده
زه يم پر مشره دا کوچنی ده
بس ټوله ورځ دا او ژړا وي
يا وي بيده يا يي گاگا وي
نه د مجلس ده نه د لوبو
لا تللای نه سي پر خاپوڅو
کاشکي مي مشره خور لرلای
مور به بازی سره کولای
مور ويل گراني زما لوري
زما خورې زما شکري
اوس که نانی ده هم ستا خور ده
خوره پيشو زمور د کور ده
گاگا چي وايي دا مجلس دی
ژړا چي کري تنگ يي نفس دی
خور که دي نن ډبره نانی ده
د لوبو نه ده لا کوچنی ده
خدای به يي لو کري ستا خور که
درڅخه غواړي به نانځکه
ته به ور وښيي درسونه
بنايسته اخلاق او ښه چمونه
ملگري ستا به وي ستا خور
هم په مکتب کي هم پر کور
واياست به گډ سره درسونه

د پاڼو شميره: له 3 تر 4

د زره ارمان د زره حالونه
وگوره څنگه درته گوري
تالی وهي دا ستا پر لوري
وای راته وکړه مجلسونه
راته تکرار کړه خپل درسونه
زه به گاگا گاگا کومه
خان به پر تا زه گرانومه
ته زما خور زما زرگی يي
لويه نانځکه پستکی يي
شکر چي مشره خور لرمه
لوبي به زه درسره کرمه
د پنځمي برخي پای

د پاڼو شميره: له 4 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ